

EUROOPA
KOMISJON

Strasbourg, 7.7.2026
COM(2026) 576 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

ELi loomakasvatusstrateegia

{SWD(2026) 576 final}

1. SISSEJUHATUS

Loomakasvatus on üks inimkonna vanimaid tegevusalasid. Loomade kodustamine toimus rohkem kui 10 000 aastat tagasi, mistõttu omab see keskset rolli tsivilisatsioonide sotsiaalses ja majanduslikus arengus. Loomakasvatus on läbi sajandite olnud mitte ainult meie toidusüsteemi lahutamatu osa, vaid tänu sellele on Euroopal omad elatusallikad, sellest on saanud maapiirkondade majanduse selgroog ja meie maastike määrav element.

Tänapäeva Euroopas on loomakasvatus mitmekesine ja kompleksne majandustegevus, mis annab ligikaudu 40 % ELi põllumajanduslikust lisaväärtusest ja mille aastakäive on 400 miljardit eurot. Sellel on tugev sotsiaalne ja territoriaalne mõju: loomakasvatusega on hõivatud ligikaudu seitse miljonit inimest ja sellega tegeleb neli miljonit põllumajandusettevõtet, mis asuvad kõikjal Euroopas, sageli piirkondades, kus on vähe alternatiivseid majandustegevusi. Euroopa maapiirkondade püsijäämise seisukohast on kariloomad määrava tähtsusega alates Alpide karjamaadest kuni idapoolsete piirialadeni, Arktika piirkonnast lõunapoolsete deesade ja ELi äärepoolseimate piirkondadeni ning Vahemere saarteni. Kuna loomakasvatusel on tähtis roll elanikkonna hoidmisel maapiirkondades ja nende majandusliku elujõulisuse tagamisel, aitab see vägagi kaasa ELi julgeoleku- ja valmisolekualaste eesmärkide saavutamisele. Euroopa idapoolsetes piirkondades on suur maa kasutamata jätmise oht ja kariloomade arv väheneb kiiresti, mistõttu sealsete piirkondade vastupanuvõime kriisidele ja reageerimine julgeolekuriskidele väheneb veelgi¹.

ELi loomakasvatuse sektori tähtsus toiduga kindlustatusel on suur – kvaliteetse loomse valgu pakkumine mitte ainult ELis, vaid ka üleilmsel tasandil, positiivne ELi kaubandusbilanss ja kasvav nõudlus ELi toodete järele tänu maailmatasemel standarditele, kvaliteedile ja kestlikkusele;² see esindab Euroopa tipptasemel toodangut kogu maailmas.

Käesolevas strateegias nähakse ette meetmed, et kõrvaldada praegused nõrgad kohad ja suurendada vastupanuvõimet kasvava turukonkurentsi tingimustes, sest loomakasvatus on liidu konkurentsivõime ja avatud strateegilise autonoomia seisukohast oluline strateegiline sektor. Samas peab sektor paremini vastama ühiskonna kasvavatele ootustele, eelkõige seoses loomade heaoluga, muutma oma keskkonnanajalälje positiivseks välismõjuks ja tugevdama oma territoriaalset seotust. Toiduahela parem integreerimine ja täieliku ringmajanduse lähenemisviisi järgimine võimaldaks väärtustada kõiki kõrvalsaadusi ja biomassi, et luua põllumajandustootjatele lisaissetulekut, vähendades samas loomakasvatuse CO₂ jalajälge.

Nagu on märgitud põllumajandus- ja toidualases visioonis,³ vajab ELi loomakasvatuse sektor pikaajalist strateegiat, mis väärtustab loomakasvatuse mitmekesisust ja eripära kogu Euroopas. ELis jätkub üleminek, et muuta loomakasvatuse sektor vastupanuvõimelisemaks, konkurentsivõimelisemaks ja kestlikuks ning see on määrava

¹ Teatis ELi idapoolsete piirkondade kohta, mis piirnevad Venemaa, Valgevene ja Ukrainaga, COM(2026) 82 final.

² Kogu maailmas peaks liha tarbimine elanikkonna ja sissetulekute kiire kasvu tõttu veelgi suurenema. Liit on juhtiv üleilmne loomsete saadustega kaupleja. 2025. aastal eksportis EL loomseid saadusi 53 miljardi euro väärtuses, samas kui import ulatus 16 miljardi euroni. Esikohal on piimatooted: 2025. aastal oli nende väärtus 20,7 miljardit eurot ja kaubandusbilansi ülejääk 18 miljardit eurot. ELi loomsete saaduste kaubandusbilanss on viimase kümne aasta jooksul olnud positiivne.

³ Põllumajandus- ja toidualane visioon. Kujundada üheskoos atraktiivne ELi põllumajandus- ja toidusektor tulevastele põlvetele, COM(2025) 75 final.

tähtsusega, et võidelda rahvastikukao vastu kõige haavatavamatel territooriumidel ja aidata paralleelselt kaasa eesmärgile saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus. Selline üleminek on üks eesmärkidest, mida toetab 2027. aasta järgne ÜPP, millega toetatakse põlvkonnavahtuse strateegia,⁴ ELi biomajanduse strateegia,⁵ tulevase uue maaelu arengu tegevuskava,⁶ väetiste tegevuskava⁷ ning metsa- ja maastikutulekahjude riskijuhtimist käsitleva teatise⁸ rakendamist. Rahvusvahelisel tasandil teeb komisjon koostööd mitmepoolsete organitega, et toetada seda üleminekut kooskõlas rahvusvaheliste standarditega, eelkõige ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooniga (FAO) kestliku loomakasvatuse ülemaailmse tegevuskava raames.

ELi loomakasvatuse sektori pikaajalise elujõulisuse tagamiseks on vaja strateegiat, et:

- liikuda **vastupanuvõimelise loomakasvatussüsteemi** suunas, mis peab vastu kriisidele ja on kliimastressiga paremini kohanenud;
- tugevdada oma **konkurentsivõimet** ELi ja ülemaailmsel tasandil;
- muuta sektor tulevikukindlaks, **tugevdades loomade heaolu tingimusi** ning **minimeerides selle kliima- ja keskkonnajalajälge**;
- tagada, et loomakasvatussüsteemide puhul **arvestataks jätkuvalt eri piirkondade eripäradega**, mis toetavad maapiirkondade majandust ja traditsioone kogu Euroopas ning aitaksid jätkuvalt kaasa nende suure elurikkuse säilitamisele;
- edendada loomakasvatuse **tipptaset** kui selget Euroopa lähenemisviisi loomakasvatusele, mida tarbijad tunnustavad ja väärtustavad, eeskätt seoses loomade heaoluga.

Strateegia tugineb sidusrühmade ulatuslikule kaasamisele loomakasvatuse töörühma raames ning rohkem kui aasta kestnud dialoogile liikmesriikide, põllumajandustootjate, tööstuse esindajate ja kodanikuühiskonnaga, sealhulgas Euroopa põllumajandus- ja toidunõukojaga. Strateegiaga kaasneb valgualane tegevuskava, et muuta ELi valgusüsteem vastupidavamaks ja kestlikumaks. Käesolevas teatises, mis põhineb sektori tugevate ja nõrkade külgede analüüsil, mis on esitatud lisatud komisjoni talituste töödokumendis, võetakse arvesse Euroopa Parlamendi algatusraportit „*Kuidas tagada ELi loomakasvatuse sektori kestlik tulevik, pidades silmas vajadust tagada toiduga kindlustatus, põllumajandustootjate vastupanuvõime ja loomahaigustest tulenevad probleemid*“⁹.

⁴ Põllumajanduse põlvkonnavahtuse strateegia, COM(2025) 872 final.

⁵ ELi konkurentsivõimelise ja kestliku biomajanduse strateegiline raamistik, COM(2025) 960 final.

⁶ „Läbivaadatud ELi maaelu arengu tegevuskava“, mis on lisatud dokumendile „Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi maapiirkondade arengu pikaajaline visioon: peamised saavutused ja edasine tegevus“, SWD(2024) 451 final.

⁷ Väetiste tegevuskava: partnerlus ELis toodetud väetiste kättesaadavuse ja taskukohasuse ning nendega seotud strateegilise autonoomia tagamiseks, COM(2026) 310 final.

⁸ Teatis „Metsa- ja maastikupõlengute integreeritud riskijuhtimine“, COM(2026) 330 final.

⁹ 2025/2053(INI).

2. ELI LOOMAKASVATUSSEKTOR PRAEGU

2.1. Probleemid ja võimalused

ELi loomakasvatusektor seisab silmitsi struktuurse ja igapäevase survega. Sellise surve tõttu on juba praegu mõnes piirkonnas põllumajandusettevõtted oma tegevuse lõpetanud, kõige rohkem on see mõjutanud veise-, lamba- ja kitsekasvatust ning mõnes liidu osas on tekkinud probleemid loomakasvatuse pikaajalise järjepidevusega. Näiteks Prantsusmaa on viimase kümne aasta jooksul vähendanud 16 % oma veisepopulatsioonist ning Saksamaa samal ajavahemikul 22 % oma seapopulatsioonist.

Keskne probleem on **kasumlikkus**. Kõrged sisendikulud, turu volatiilsus ning sööda ja energia hinnakõikumiste mõju survestavad jätkuvalt marginaale. Samas võib loomade heaolu, toiduohutuse, kliima- ja keskkonnakaitse valdkonnas kehtestatud kõrgete ELi standardite järgimine tähendada tootmiskulusid, mis ei kajastu alati turuhindades. Põllumajandustootjate läbirääkimispositsioon ostjate suhtes on samuti nõrk.

ELi loomakasvatusektor seisab silmitsi ka kestlikkusprobleemidega. Loomakasvatusektor on peamine põllumajanduse kasvuhoonegaaside heite, ammoniaagiheite ja toitainetega saastumise põhjustaja, mõjutades kliimat, õhku, vee kvaliteeti ja elurikkust. Kuigi heitkogused on pidevalt vähenenud, on vähendamise tempo aeglane. Loomakasvatuse koondumine mõnda ELi piirkonda põhjustab toitainete tasakaalustamatust, mille tulemuseks on toitainetega saastumine. Samas aitab ekstensiivne karjakasvatus säilitada rohumaid, mis toetavad elurikkust, maapiirkondade biotoope, kaitsta loodust ning vältida maa kasutamata jätmist ja maapiirkondade rahvastikukadu.

Sektori väljavaateid kujundavad veelgi mitu **struktuurset haavatavust**. Põllumajandusega tegeleva rahvastikuosa vananemine, ebapiisav põlvkonnavahtetus, tööjõupuudus – sealhulgas maapiirkondade veterinaarteenused – ja rasked töötingimused ohustavad selle tulevast suutlikkust. Kliimamuutuste mõju ja loomahaiguste puhangud pärsivad majandustulemusi.

ELi loomakasvatusektori tulevikku kujundades peab tuginema selle olulistele tugevatele külgedele ja võimalustele. ELi loomakasvatusektoris on pikad traditsioonid, kuid seda toetab ka innovatsioon ja ettevõtlus. Selle tootmissüsteemide, liikide ja territooriumide mitmekesisus suurendab vastupanu- ja kohanemisvõimet. Kõrged ELi standardid tugevdavad tarbijate usaldust ja võimaldavad tagada hea positsiooni preemiumturgudel. Mitmes sektoris toetavad tootlikkust ja eksporditegevust tõhusad tootmissüsteemid, kõrgetasemelised veterinaarteenused ja hästi väljaarendatud tarneahelad. Innovatsioon ja ringbiomajandus parandavad nii konkurentsivõimet kui ka keskkonnatulemusi. Aina rohkem põllumajandustootjaid on lisaks toidutootmisele ka looduse hoidjad ja maaturismi edendajad ning energiatootjad, kes toodavad taastuvenergiat põllumajandusettevõttes kohapeal ja paljudel juhtudel laiemaks tarbimiseks, vähendades ELi sõltuvust fossiilkütustest.

3. STRATEEGIA

2040. aastal peab liit olema koht, kus kestlik loomakasvatus toimib ja areneb.

Sektorit peab toetama sidus poliitikaraamistik, mis on lihtne ja prognoositav ning arvestab põllumajanduse tegelikku olukorda. Ilma et see piiraks käimasolevaid läbirääkimisi mitmeaastase finantsraamistiku üle, on ÜPP ka järgmisel programmitöö perioodil jätkuvalt

peamine tugisammas nii sissetuleku, investeeringute kui ka stiimulite toetamisel tulevaste riikliku ja piirkondliku partnerluse kavade raames, mida täiendavad programmi „Euroopa horisont“¹⁰ raames kavandatud fond ja Euroopa Konkurentsivõime Fond,¹¹ et ergutada innovatsiooni.

See strateegia annab pikaajalise suuna sektori konkurentsivõime ja pikaajalise kestlikkuse edendamiseks, et tagada parem valmisolek. Sellega nähakse ette operatiivsed tegevuspunktid ELi, liikmesriikide ja sidusrühmade tasandil, pannes rõhku sihipärasele territoriaalsetele lahendustele, mis on kohandatud erinevatele tootmissüsteemidele ja piirkondadele. Strateegia lähenemisviis on terviklik ja hõlmab eri poliitikavaldkondi.

Komisjonil on plaanis säilitada **loomakasvatuse töörühm** foorumina, kus arutatakse ja arendatakse edasi teatavaid allpool kindlaks määratud algatusi, kuna see on kaasav viis strateegia elluviimiseks.

3.1. Kriisile vastupanuvõimeline loomakasvatussektor

Vastupanuvõimeline loomakasvatussüsteem on oluline liidu toiduga kindlustatuse, strateegilise autonoomia ja maapiirkondade elujõulisuse jaoks. Vastupanuvõime tähendab enamat kui võimet pärast šokki taastuda. See tähendab ka suutlikkust ennetada riske, vähendada haavatavust, kohaneda struktuurimuutustega ning jätkata ohutu, kestliku ja taskukohase toidu pakkumist üha keerulisemates tingimustes. Loomakasvatussektori jaoks on see nüüd pakiline prioriteet. Tootjad seisavad silmitsi kasvava survega, mis tuleneb volatiilsetest turgudest, suurenevatest sisendite kuludest ja püsikuludest, kliimamuutustest, veenappusest, loomahaigustest, tööjõupuudusest ja kvalifitseeritud töötajate puudusest, geopoliitilisest ebastabiilsusest ja ebaausast üleilmsest konkurentsist. Seetõttu peab sektor olema tugevam ja vastupidavam, et kaitsta põllumajandustootjate elatusvahendeid ja säilitada liidu tootmissuutlikkus.

Esmane prioriteet on tugevdada riskijuhtimise raamistikku. Loomakasvatajad vajavad paremat juurdepääsu rahastamisele, kindlustusele, edasikindlustusele, ühisfondidele ja sissetuleku stabiliseerimise vahenditele, mis arvestavad sektori konkreetseid riske (ilmastikunähtused, turuhäired ja loomataudid). Tulevane poliitika peaks parandama riskijuhtimise ja kriisiohjamise sidusust, et erakorraline toetus ei asendaks kriisiks valmisolekut, vaid täiendaks seda.

Sellega seoses teeb komisjon ettevalmistusi koostööks finantsasutustega, sealhulgas Euroopa Investeeringupangaga, et uurida võimalusi luua **2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku raames sihtotstarbeline riskijuhtimise rahastamisvahend**, mis

¹⁰ Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega kehtestatakse ajavahemikuks 2028–2034 teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“, sätestatakse selle osalemis- ja levitamiseeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2021/695, COM(2025) 543 final.

¹¹ Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega luuakse Euroopa Konkurentsivõime Fond, sealhulgas kaitseuuringute ja -innovatsiooni eriprogramm, tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) 2021/522, (EL) 2021/694, (EL) 2021/697, (EL) 2021/783, tunnistatakse kehtetuks määruste (EL) 2021/696 ja (EL) 2023/588 teatavad sätted ja muudetakse määrust (EL) (Euroopa kaitsetööstuse programm), COM(2025) 555 final.

hõlmab kliimaga seotud kindlustus- ja edasikindlustusvajadusi ning laiendab toetust loomataudidega seotud riskidele, et täiendada olemasolevaid vahendeid¹².

Praeguse ja tulevase ÜPP riskijuhtimisvahendid on juba üsna ulatuslikud,¹³ andes liikmesriikidele võimaluse neid vahendeid valida ja oma vajadustele kohandada. Komisjon koostab **käsiraamatu, mis sisaldab praktilisi suuniseid riskijuhtimise kohta**, tuginedes ELi ja rahvusvahelistele eksperditeadmistele, et liikmesriigid saaksid neid vajadusi oma tulevastes riikliku ja piirkondliku partnerluse kavades paremini kajastada. See **täiendab ÜPP soovitusi**, mis hõlmavad ka riskijuhtimise aspekte. Komisjon hindab ja vajaduse korral vähendab ka haldustõkkeid konkreetsete riskijuhtimisvahendite, näiteks ühisfondide loomisel, et nende kasutuselevõttu hoogustada, eelkõige väikestes põllumajandusettevõtetes.

Teine prioriteet on tõhustada haiguste ennetamist ja neile reageerimist. Loomataudid, sealhulgas zoonoosid, on jätkuvalt kõige tõsisemad ohud kariloomade vastupanuvõimele, elurikkusele ja potentsiaalselt inimeste tervisele. Hiljutised puhangud, mille sagedus on märkimisväärselt suurenenud, on näidanud, kui suurt majanduslikku ja sotsiaalset kahju need võivad põhjustada, sealhulgas näiteks suure hulga loomade hävitamine ning häired kaubanduses ja maaelus. **Tugevad bioohutusmeetmed** on esmatasandi kaitse ja ennetamise seisukohast jätkuvalt kõige olulisemad. Lisaks on **loomatervise määruse hindamine** aluseks liidu terviseühtsuse põhimõtte ajakohastamisele taudide ohjamisel, sealhulgas vajaduse korral ennetava vaktsineerimise laiem ja teaduspõhine kasutamine. Selleks et tugevdada kohanemisvõimet uute riskide ja taudide suhtes, **vaatab komisjon läbi, kas praegune taudide kategoriseerimise süsteem on endiselt eesmärgipärane** ja kas kategoriseerimise kriteeriumite puhul on piisavalt võetud arvesse konkreetseid probleeme. Selleks et tugevdada ühtlustatud tauditõrjemeetmeid kogu ELis, teeb komisjon jätkuvalt ettepanekuid õigusaktide ajakohastamiseks kooskõlas uusimate teadussaavutuste ja rahvusvaheliste standarditega, nagu on sätestanud Maailma Loomatervise Organisatsioon (WOAH), ning võtab vastu rakenduseeskirjad, et selgitada üksikasjalikumalt rolle ja kohustusi. Selleks et toetada ennetava vaktsineerimise laiemat ja teaduspõhist kasutamist, **hindab komisjon ka seda, kas praegused vaktsineerimiseeskirjad ja -põhimõtted on endiselt asjakohased.**

See töö peaks põhinema Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) uusimatel teaduslikel nõuannetel ja seda peaks toetama suurem rahvusvaheline koostöö, et edendada ELi sanitaarmedetmete heakskiitmist. Selleks et tegeleda piirkondadeks jaotamise ebaühtlase tunnustamisega kolmandate riikide poolt, pakub komisjon liikmesriikidele oma tuge ja töötab välja **vaktsineerimissuunised, mis lähtuvad piirkondadeks jaotamise ja bioturvarühmitamise põhimõttest**, rõhutades samas kaubanduspartneritega toimuvatel kahe- ja mitmepoolsetel foorumitel jätkuvalt ELi piirkondadeks jaotamise lähenemisviisi tähtsust, sealhulgas vaktsineerimise puhul.

Tuleb jätkata **teadusuuringuid ja innovatsiooni loomatervise ja vaktsineerimise** (sh DIVA vaktsiinide¹⁴) valdkonnas, eelkõige seoses võimalike vaktsiinide väljatöötamisega

¹² fi-compass, 2025, an overview of agricultural climate risk trends across Europe under the current climate and in 2050 - Insurance and Risk Management Tools for Agriculture in the EU (https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/EAFRD_AGRRI_Insurance_Risk_MA.pdf).

¹³ Maailmapank: Solutions for Better Agri-Risk Management in the European Union (<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099032326044016306>).

¹⁴ DIVA-vaktsiinid (Differentiating Infected from Vaccinated Animals) on vaktsiinid, mis võimaldavad eristada patogeeni nakatunud ja selle vastu vaktsineeritud loomi. Selline eristamine on äärmiselt

peamiste piiriüleste haiguste vastu. Seda tööd toetab programmi „Euroopa horisont“ raames kavandatud sihtotstarbeline rahastusvahend.

Ennetusmeetmete osana jätkab komisjon liikmesriikide asjaomaste loomataudide seire suutlikkuse toetamist ja tugevdamist, tagades **varajase avastamise ja varajase tegutsemise**. Suure tähtsusega on varajase hoiatamise mehhanismid. Komisjon hindab, kuidas rahastada olemasolevate süsteemide täiustamist, lõimida digitaliseerimine paremini taudide avastamise ja nende eest hoiatamise süsteemi ning kuidas parandada teabe levitamist põllumajandustootjatele kogu ELis (äpid, vihjeliinid).

Taudide ennetamisel, seirel, tõrjel ja likvideerimisel, eelkõige taudipuhangute korral võetavate erakorraliste meetmete puhul, on keskse tähtsusega ELi antav **piisav rahastus**. Mitmeaastases finantsraamistikus kavandatud ELi rahastu võimaldab ühiseid poliitikameetmeid tervise ja ohutuse valdkonnas (sealhulgas loomade puhul) ning saab pakkuda iga-aastaste eelarvemenetluste raames sihtotstarbelist toetust loomataudide korral. Liikmesriigid võiksid oma riikliku ja piirkondliku partnerluse kavades tagada ka põllumajandustootjate parema juurdepääsu ennetusvahenditele, sealhulgas seoses bioturvalisuse ja vaktsiinidega, ning peaksid tagama piisavad nõustamisteenused ja veterinaaria valdkonna töötajad, kehtestades rahalised stiimulid maapiirkondade veterinaararstidele, samas kui sidusrühmadelt oodatakse põllumajandusettevõtete bioohutusmeetmete tõhustamist ja loomataudide ennetamise parimate tavade levitamist.

Kolmas prioriteet on investeerida rohkem kliimamuutustega kohanemisse, nende leevendamisse ja innovatsiooni. See võiks koos kohanemismeetmetega hõlmata toetust innovatsioonile, mis vähendaks kasvuhuonegaaside heite mahukust, parandaks toitainete majandamist ja tugevdaks loomakasvatussüsteemide panust ringmajandusse. Vastupanuvõime sõltub üha enam sektori suutlikkusest tulla toime kliimastressiga ja kasutada ressursse tõhusamalt. Tõhusam veekasutus võib aidata suurendada nii veekerksust kui ka põllumajandustootjate vastupanuvõimet. See hõlmab geneetiliste ressursside säilitamist ja kestlikku kasutamist ning aretusstrateegiaid, et parandada vastupanuvõime näitajaid, nagu põua- ja kuumataluvus. Tipptasemel genoomikameetodid ja tõuaretustehnikad parandavad nii majandus- kui ka keskkonnatulemusi. Nii kulub vähem sööta ja heitkogused on väiksemad, tähendades põllumajandustootjate jaoks kokkuhoidu ja väiksemat hinnakõikumiste mõju. Suurem vastupanuvõime nõuab ka paremaid hooneid ja ventilatsiooni, kaitset üleujutuste eest ja muud kliimamuutustele vastupanuvõimelist taristut.

Kestlike tavade ja tehnoloogiaga seotud **teadusuuringud ja innovatsioon** on vastupanuvõimelisema ELi loomakasvatusektori olulised võimaldajad¹⁵. **EL peaks keskenduma ka erisugustele lahendustele ja nende kasutuselevõtule.** See peaks hõlmama toetust tugevamatele ja koordineeritumatele teadusuuringutele ja innovatsioonile kestlike loomakasvatussüsteemide valdkonnas, selliste praktiliste vahendite **väljatöötamist ja kasutuselevõttu** nagu otsuste tegemise tugisüsteemid, andurid, suurandmete rakendused, robotika, varajase hoiatamise lahendused ja

oluline tõhusaks tauditõrjeks ja -seireks ning kariloomade ja muude loomadega kauplemist käsitlevate eeskirjade jaoks.

¹⁵ 2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku eri rahastamisvahendid võiksid toetada tugevamaid ja koordineeritumaid teadus- ja innovatsioonilaseid jõupingutusi kestlike ja vastupidavate loomakasvatussüsteemide valdkonnas, hõlmates loomade tervist ja heaolu, taudiennetust ja vaktsiine, segasüsteeme, kliimamuutustega kohanemist ja nende leevendamist, keskkonnamõju vähendamist, sööda ja toitainete tõhusust, geneetilisi ressursse ja aretustegevust vastupanuvõime näitajate jaoks, ringbiomajanduse lahendusi, sotsiaalset innovatsiooni ja digitehnoloogiat.

täppisloomakasvatus, edendades samas süsteemi- ja kohapõhist lähenemisviisi. Kohapealse mõju kiirendamiseks **peaks innovatsioon olema paremini kooskõlas põllumajandustootjate vajadustega**, et vastupanuvõimelisi lahendusi katsetataks, laiendataks ja võetaks kiiremini kasutusele kõigis piirkondades ja tootmissüsteemides. Seda toetatakse tulevases teatises „Uus strateegiline lähenemisviis teadusuuringutele ja innovatsioonile AgRI2040 ja Food 2040“. Selles uues lähenemisviisis on teadusuuringute ja innovatsiooni peamise tegevusvaldkonnana nimetatud karjakasvatust ning rõhutatakse teadusuuringute ja innovatsiooni tulemuste paremat väärtustamist idu- ja kasvufirmades ning nende täielikku tööstuslikku kasutuselevõttu.

Vastupanuvõime tähendab ka, et loomakasvatussektor peab muutuma vähem sõltuvaks imporditud sisenditest ning olema suutlikum tuginema omamaistele ja ringluspõhistele ressurssidele, nagu on välja töötatud valgurikaste kultuuride kavas ja väetiste tegevuskavas. Samas pakub tihedam integratsioon kandidaat- ja partnerriikidega võimalusi tugevdada liidu vastupanuvõimet ja strateegilist autonoomiat, arendades järkjärgult välja integreeritumad ja kestlikumad põllumajandusliku toidutööstuse väärtusahelad.

Näide vastupanuvõimealastest koostööpõhistest investimisprojektidest:

- Põllumajandusettevõttesse paigaldatud päikesepaneelid ja ühine biogaasijaam, kus kasutatakse sõnnikut, vähendades sõltuvust välisest energiast ja väetistest.
- Veehoiu- ja ringlussevõtu süsteemi loomine, et tulla toime põudade ja kuumalainetega.
- Liitumine ühisfondi ja kliimakindlustusmehhanismidega, mida toetatakse liikmesriikide meetmetega, et stabiliseerida sissetulek äärmuslike ilmastikunähtuste korral.

Liikmesriigid peaksid **jätkuvalt toetama põllumajandustavasid, millega integreeritakse vastupanuvõime ja kestlikkus nende ärimudelitesse, näiteks mahepõllumajandus**, ning stimuleerima üleminekutoetuste kaudu pikaajalise vastupanuvõime saavutamist. **Põlvkonnavahtuse** meetmed peaksid paremini kajastama loomakasvatuse konkreetset olukorda.

Parem koostöö tarneahelas võib aidata vähendada hinnavolatiilsust ja parandada juurdepääsu sisenditele, samas kui osalemine teadmiste jagamise platvormides ja innovatsioonipartnerlustes võib kiirendada heade tavade levikut.

Näide: Lammaste katarraalse palaviku, nodulaarse dermatiidi viiruse nakkuse või linnugripi suhtes tundlikel aladel tagavad ametiasutused ja sidusrühmad koordineeritud taudiennetussüsteemi:

- Liikmesriigid kaasrahastavad riikliku ja piirkondliku partnerluse kavade kaudu bioturvalisuse suurendamist (desinfektsioonijaamad, kontrollitud juurdepääs põllumajandusettevõtetele, eraldustsoonid).
- Riikliku ja piirkondliku partnerluse kava vahendite kaudu saavad põllumajandustootjad koolitust taudiennetuse ja situatsiooniplaani kohta nõustamisteenuste ja EIP-AGRI rühmade näol.
- Liikmesriigid ja loomakasvatuse väärtusahela osalised võtavad kasutusele kulude jagamise raamistiku, et ühiselt rahastada taidipuhangutele reageerimist, sealhulgas mõjutatud tootjatele hüvitise maksmist, tuginedes eelnevalt kokku lepitud rahastamismehhanismidele (likvideerimise, ohjeldamise ja taastumise kulude jagamine avaliku ja erasektori maksude vahel või kindlustusriskide jagamine).

- Kui ELi toetatava teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni toel tehakse kättesaadavaks uued vaktsiinid, käivitatakse avaliku ja erasektori vaktsineerimis- ja järelevalveprogramm.

Liikmesriikidel on keskne roll nende eesmärkide muutmisel praktiliseks toeks kohapeal:

- lisada vastupanuvõimega seotud investeeringud oma riikliku ja piirkondliku partnerluse kavadesse ja parandada põllumajandustootjate juurdepääsu taudiennetusvahenditele;
- edendada loomakasvatusektorile kohandatud kindlustust ja ühisfonde;
- tagada, et koolitus- ja põllumajandusettevõtete nõustamisteenused sisaldaksid kindlat oskusteavet kariloomade vastupanuvõime kohta;
- toetada selliseid investeeringuid ning põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetmeid, sealhulgas tõhususkavad, mis aitavad säilitada ja kestlikult kasutada **kariloomade geneetilisi ressursse**, mis tugevdavad loomakasvatusektori vastupanuvõimet ning toetavad elurikkust, muldade head seisundit ja veekerksust, mis on loomakasvatusektori vastupanuvõime aluseks;
- kaaluda meetmeid maapiirkondades veterinaarteenuste nappuse vähendamiseks, näiteks sihipäraste stiimulite või digikonsultatsioonide kaudu, ning toetada digioskusi, ühendatavust ja investeeringuid põllumajandusettevõtte tasandil;
- toetada tootjaorganisatsioonide, koostöömodelite ja ÜPP sektoripõhiseid sekkumisi; see võib aidata tugevdada põllumajandustootjate läbirääkimispositsiooni ja suutlikkust riske ühiselt juhtida.

3.2. Konkurentsivõimeline loomakasvatusektor ELi ja üleilmsel tasandil

Selleks et tõhusalt konkureerida maailmaturul, vajab loomakasvatusektor prognoositavamalt pikaajalist investeerimisraamistikku ning peab kasutama kõrgtehnoloogia ja uuenduslike tavade võimendavat mõju, saades samas kasu võrdsetest võimalustest ja väiksemast regulatiivsest koormusest. Praegune dekapitaliseerimise suundumus tuleb peatada ja kasumlikkust suurendada, et karjakasvatuse Euroopa väärtusahel jääks konkurentsivõimeliseks ja meelitaks ligi uusi ametisseastujaid. ELi kõrgete toiduohutus-, loomatervise-, loomade heaolu ja keskkonnastandardite säilitamine peab võimaldama sektoril ülemaailmse konkurentsi survele jõuliselt reageerida.

Prioriteet on aidata sektoril kaotada investeeringute puudujääk, hoogustada innovatsiooni kasutuselevõttu ja digitaliseerimist, et ajakohastada ning tugevdada konkurentsivõimet ja kestlikkust. Paljude, eelkõige noorte ja uute loomakasvatajate jaoks on nüüdisaegse taristu, masinate ja sõnnikukäitlussüsteemide jaoks vaja märkimisväärset algkapitali. Platvormi fi-compass kohaselt on loomakasvatusektori rahastamispuudujääk üle 18 miljardi euro¹⁶.

Ajal, mil komisjon hindab loomade heaoluga seotud õigusaktide läbivaatamise mõju, nõuab teatavate uuringute hinnangul üleminek puurivabadele süsteemidele märkimisväärsed investeeringud¹⁷. **Selliseid rahastamisvajadusi ei saa rahuldada**

¹⁶ <https://www.fi-compass.eu/library/market-analysis/financial-gap-eu-agricultural-sector?page=1>.

¹⁷ *Põllumajandustootjate organisatsioonide tellitud uuringud, mille eesmärk on hinnata puurivabadele süsteemidele ülemineku mõju munakanade ja sealiha sektoris, näitavad, et ELi tasandil on vaja ligikaudu 6,7 miljardi euro ulatuses investeeringuid sealihasektoris¹ (0,02 eurot kg sealiha kohta 15-*

ühel allikast, vaid need nõuavad nii ELi kui ka liikmesriikide vahendite ja meetmete kombineerimist. Need hõlmavad paremat turupõhist tasustamist, avaliku sektori toetust, juurdepääsu rahastamisvahenditele ja erainvesteeringutele, samuti uute ringmajanduse ärimudelite potentsiaali ära kasutamist ja kõrvalsaaduste paremat väärtustamist. See nõuab ka oskusi, finantskirjaoskust ja asjakohast nõustamist ning stabiilsemat ja selgemat õigusraamistikku.

ÜPP on jätkuvalt peamine vahend, millega toetada põllumajandustootjate sissetulekut, motiveerida neid tegema kestlikkusalasid jõupingutusi ja pakkuda investeerimistoetust. Järgmine rahastamisperiood pakubki võimalusi, mis on kohandatud väikeste ja suurte põllumajandusettevõtete erinevatele vajadustele. Kombineerides mitmesuguseid meetmeid, sealhulgas taristuinvesteeringuid ja uuenduslike projektide toetamist, saaks kavandatud riikliku ja piirkondliku partnerluse kavade ja Euroopa Konkurentsivõime Fondi abil suurendada kestlikkuse, konkurentsivõime ja vastupanuvõimega seotud investeeringuid.

Komisjon kaalub kõiki võimalusi, sealhulgas loomakasvatusektorile mõeldud võimalikku sihtotstarbelist rahastamisvahendit, et katta rahastamispuudujääk investeeringute puhul, mis tehakse seoses üleminekuga kestlikkuse ja loomade heaolu kõrgemale tasemele.

Liikmesriigid peaksid kaaluma ka muid algatusi, nagu parem juurdepääs laenudele, riigi tagatud laenud, riigihankevahendid, turumeetmed ja soodsamad laenu tingimused kõigile põllumajandustootjatele, eelkõige noortele ja uutele põllumajandustootjatele. Komisjon uurib õigusaktide läbivaatamise tulemuste põhjal koos Euroopa Investeerimispanniga, kas eelistada juurdepääsul laenudele põllumajandustootjaid, kes lähevad üle puurivabadele süsteemidele. Samas võivad kavad, millega premeeritakse süsinikupõllundust ja looduse arvestusühikuid, anda lisaväärtust põllumajandusettevõtetele, kes investeerivad kestlikumatesse loomakasvatussüsteemidesse.

Lisaks rahastamisele on äärmiselt oluline tagada **stabiilne, prognoositav ja selge õigusraamistik**, mis võimaldab pikaajalist planeerimist ja investeeringuid. See suurendab investorite usaldust ja hõlbustab investeerimisotsuseid, sest tagasimaksmine võtab sageli aastakümneid. Seda ebakindlust põhjustavad osaliselt riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste **loamenetlused** ja sellega tuleb tegeleda esmajärjekorras. Selleks et suurendada õiguskindlust nii ettevõtjate kui ka avaliku sektori asutuste jaoks, esitas komisjon 2025. aasta lõpus ettepaneku loamenetluste kiirendamise kohta¹⁸ ja ettepaneku

aastase amortisatsiooniperioodi jooksul) ja 2,6 miljardi euro ulatuses munakanade sektorisse² (0,0017 eurot muna kohta 15-aastase amortisatsiooniperioodi jooksul). Kulud tulenevad peamiselt vajadusest muuta või asendada olemasolevaid loomapidamishooneid paigaldada puurivabaks tootmiseks vajalik taristu ja seadmed. Need andmed on esitatud ainult näitena. Komisjon valmistab ette mõjuhindangut, milles analüüsitakse kõiki asjakohaseid andmeid ja küsimusi, mis on seotud komisjoni kavandatud ettepanekutega.

¹ Potori et al. (2024). *An Assessment of the Impacts of the Phasing Out of Cages in EU Livestock Farming: The Pig Sector*. *Agriculture*, 14(1), 111.

² Majewski et al. (2024). *An Assessment of the Impacts of the Phasing Out of Cages in EU Livestock Farming: The Layer Sector*. *Agriculture*, 14(2), 187.

¹⁸ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive (EL) 2018/2001, (EL) 2019/944 ja (EL) 2024/1788 seoses loamenetluste kiirendamisega, COM(2025) 1007.

keskkonnamõju hindamise kiirendamise kohta. Käimas on linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi stressitest ning komisjon võtab vajaduse korral järelemeetmeid.

Suurema ettevõtlustulu saamiseks tuleb teha tööd selle nimel, et tarbijaid paremini teavitada, **viia tarbijate ootused kooskõlla õiglaste hinnakujundusmehhanismidega ja püüelda turu mitmekesistamise poole**, et saada kasu suure väärtusega turgudelt.

Konkurentsivõimet peab edendama õiglaselt. Põllumajandustootjate positsiooni tugevdamine toiduainete tarneahelas ja nende kaitsmine ebaausate kaubandustavade eest on pikaajaline prioriteet, mida tugevdatakse ebaausate kaubandustavade direktiivi läbivaatamisega,¹⁹ võttes arvesse seniseid kogemusi. Põllumajandustootjad peavad saama **paremat tasu, sealhulgas uuest majandustegevusest seoses biomajanduse arendamise ja kõrvalsaaduste väärindamisega.** Komisjon hindab, kuidas neid aspekte kõige paremini integreerida ELi toidutarneahela vaatlusrühma töösse, et tagada turu läbipaistvus kogu väärtusahelas ja suurendada usaldust.

Kestlikkus ja ringluspõhisus loob põllumajandustootjatele majanduslikud eelised. Ringlustavad ja biomajandus suurendavad söödasõltumatust ja maksimeerivad biomassi (sealhulgas loomsete kõrvalsaaduste) väärindamist, mis omakorda vähendab jäätmeid ja tagab põllumajandustootjatele prognoositavama sissetuleku. **Kõrvalsaadused, nagu vill või sõnnik, ei ole jäätmed, vaid pigem ressurss,** millel on ringmajanduse seisukohast väärtus ja mitu eesmärki, ning õigusaktides tuleks tunnustada nende omadusi ja potentsiaali. Tootmisahela järgmise etapi osalejad (nt piima- või lihatootjad) peavad üha enam majanduslikult kasulikuks pakkuda tasu põllumajandustootjatele, kes vähendavad põllumajandusettevõtetes tekkivaid heitkoguseid, muutes kestliku loomakasvatuse konkurentsivõimelisemaks.

Konkurentsivõimet tuleb suurendada ka **toiduahela parema integreerimise ja liha kvaliteedistandardite väljatöötamise** kaudu. Piimaveiste integreerimise potentsiaali tuleks veelgi edendada. Tarneahelate parem ühtlustamine võib parandada nii piima- kui ka veiselihasüsteemide majanduslikku ja keskkonnavalat tulemuslikkust. Sama olulised on kvaliteetsed väärtusahelad maapiirkondades ja taristu. Tootjaorganisatsioonide ja ühistute arendamise kogemus näitab, kuidas ühise turukorralduse määruses²⁰ sisalduvad vahendid aitavad tugevdada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas ja suurendada nende osa loodavast väärtusest.

Õiglus peab valitsema mitte ainult ELi sise- vaid ka väliskaubanduses. Vastastikkuse põhimõtte edendamine ja tootmisstandardite suurem ühtlustamine kogu maailmas nõuab asjakohaseid kontrole, tõhusaid kaitsemeetmeid ja pidevat püüdlust kõrgete standardite poole. Selle kallal töö käib ja see on selge prioriteet. Madalamate standardite kohaselt toodetud toodete import seab ELi tootjad kaubanduslikult ebasoodsasse olukorda ning üleilmsed heitkogused mitte ei vähene, vaid paigutuvad ümber. ELi imporditava toidu, loomsete ja taimsete saaduste kontrolli tõhustamine on käimas ja seda on

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/633, mis käsitleb põllumajandustoodete ja toiduainete tarneahelas ettevõtjatevahelistes suhetes esinevaid ebaausaid kaubandustavasid. ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/633/oj>.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007. ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1308/oj>.

märkimisväärselt tugevdatud²¹. Liidu sõlmitud lepingute puhul on tavaks näha ette meetmed, mis kaitsevad Euroopa põllumajandustootjaid mis tahes kahjuliku impordi eest. See hõlmab asjakohaseid kvoote, mille maht on seotud ELi turutingimustega, ja teatavate lepingute automaatseid kaitseklausleid, mis pakuvad täiendavat kaitset. Kehtivad kõrged toiduohutusstandardid, eelkõige seoses antimikroobikumide ja hormoonide kasutamisega. **Loomade heaolu käsitlevad eeskirjad vaadatakse läbi, et tagada parem kooskõla imporditud toodete standardite puhul.** Ettepanek luua tulevaseks rahastamisperioodiks märkimisväärse eelarvega ühtne turvavõrk annab liidule vahendid põllumajandustootjate paremaks kaitsmiseks turu volatiilsuse ajal. Samal ajal osaleb komisjon spetsiaalses **põllumajandusliku toidutööstuse diplomaatias, tõhustab oma kõrgetasemelisi missioone ja müügiedendusmeetmeid, et avada Euroopa ekspordile uusi turuvõimalusi.**

Lihtsustamine on konkurentsivõime seisukohast tähtis. Alustatud on olulist tööd, kuid on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et võimaldada põllumajanduslikul toidutööstusel saada kasu õigusraamistikust, mis soodustab innovatsiooni ja konkurentsivõimet, järgides samas loomatervise, loomade heaolu ning toidu- ja söödaohutuse standardeid. Käimasolev arutelu toidu- ja söödaohutuse koondpaketi üle tagab väga vajaliku lihtsustamise. On vaja kohandada **ELi hügieenialaseid õigusakte** ja kasutada paremini ära neis sisalduvaid paindlikkussätteid, et kohandada väikese tootmisvõimsusega tapamajade struktuuri ja paigutust, arvestades samas loomade heaolu standarditega ja kombineerides neid tõhusalt praktilise tegevusega. Kavandatud muudatus toidu- ja söödaalasesse koondpaketti kuuluvas **söödalisandite** õigusraamistikus loob soodsa keskkonna, et töötada välja ja teha kättesaadavaks uusi uuenduslikke söödalisandeid, samuti jätkub töö õigusaktide täiendava lihtsustamisega, sealhulgas osana laiematest dialoogidest õigusaktide rakendamise üle ja **toidualastest dialoogidest.** Lisaks tuleb **loomsete kõrvalsaaduste eeskirju kohandada,** et toetada ringmajandust, seadmata ohtu loomatervise, toidu- ja söödaohutuse standardeid.

3.3. Kestlik loomakasvatusektor

Investeering kestlikkusele on investeering põllumajanduse pikaajalisse tulevikku. Tänu loomade heaolu kõrgematele standarditele võivad paraneda majandustulemused, väheneda haigestumise risk ja suurenenud toetus, tingimusel et heaolu suurenemisega kasvab mõõdetav kasu tervisele, tootlikkusele või kõrgemast hinnast tulenev kasu – see on netomõju, mis varieerub sõltuvalt sektorist ja turutingimustest. Lämmastiku tõhusam kasutamine toidu- ja biomajandussüsteemides,²² sealhulgas väetiste tõhusam kasutamine, kaitseb vett ja mulda, vähendades samas sisendkulusid. Kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimeline taristu suudab toime tulla äärmuslike ilmastikunähtustega ja tagada pikaajalise investeeringutasuvuse.

Edu sõltub põllumajandustootjate investeerimissuutlikkusest. Seepärast peab kestlikkusega seotud üleminek olema **õiglane ja tasakaalustatud.** Ambitsioonikamad kestlikkuseesmärgid tekitavad küsimusi selle kohta, **kuidas kulud väärtusahelas jaotuvad.** Mõnel juhul võib kestlikkusega seotud üleminek tuua põllumajandustootjatele kaasa suuremad tootmiskulud, madalama saagikuse või väiksema loomkoormuse. Mõned põllumajandustavad, nagu mahepõllumajandus, võimaldavad säilitada kõrged keskkonna-

²¹ [Komisjon teatab ELi imporditavate toodete kontrolli tugevdamisest.](#)

²² [ELi biomajanduse strateegias „ELi konkurentsivõimelise ja kestliku biomajanduse strateegiline raamistik, COM\(2025\) 960 final“](#) hinnatakse selliseid biomajanduse parimaid tavasid ja uuenduslikke lahendusi, mis võimaldavad tõhustada lämmastikukasutust biomajandussüsteemides ja väärtusvõrgustikes.

ja loomade heaolu eesmärgid koos põllumajandustootjate kasumlikkusega. Muude süsteemide puhul, kui põllumajandustootjad või ülejäänud tarneahel ei suuda neid kulusid täielikult katta, tähendavad need lõppkokkuvõttes kõrgemaid toiduhindu tarbijate jaoks ning tootjate sissetuleku ja nõudluse võimalikku vähenemist. See rõhutab vajadust hoolikalt läbimõeldud ülemineku järele, mis suurendaks põllumajandustootjate ja ühiskonna kestlikkust, võimaldaks teha kompromisse ja säilitada sotsiaalse vastuvõetavuse.

Liit ja liikmesriigid peaksid võimaldama põllumajandustootjatel valida üleminekut toetavad meetmed, mis sobivad kõige paremini nende põllumajandusettevõtete ja tavadega, ning hõlbustama otsuste tegemist selle kohta, kuidas muuta oma ettevõtte kestlikumaks.

Väärtusahela kestlikkuskokkulepped, milles kõik osalejad, sealhulgas nii vahendus- kui ka jaemüügisektor, võtavad osa vastutusest, on paljulubavad vahendid õiglase ülemineku toetamiseks. Näiteks võimaldavad need jaemüügisektoril premeerida põllumajandustootjaid kõrgemate standardite järgimise eest. Komisjon, liikmesriigid ja erasektori osalejad peaksid sellist koostöövormi igati toetama.

Loomakasvatuse sektori pikaajalises visioonis on seatud prioriteediks mitmekesisuse suurendamine. Paraku ei ole kogu ELi hõlmavat mitmekesisust võimalik luua kõigile sobiva ühtse lähenemisviisi abil. See nõuab sihipäraseid ja kohapõhiseid lahendusi, mis lähtuvad kohalikest oludest ja arvestavad piirkondade tugevate külgedega.

Tuginedes juba tehtud edusammudele, mille eesmärk on muuta **Euroopa loomakasvatuse sektor maailma kõige tootlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks**,²³ võimaldab uue programmi töö perioodi ülesehitus toetada seda mitmekesisust konkreetsete meetmetega, mis näitavad kätte pikaajalise suuna.

Loomakasvatuse puhul on kodanike jaoks kesksel kohal **loomade heaolu**. Euroopa Parlament on märkinud, et „loomsete valkude tarbimise oodatav ülemaailmne kasv annab ELile võimaluse võtta endale kliima- ja loomasõbraliku põllumajanduse valdkonnas ülemaailmne juhtpositsioon“. Kodanike murede lahendamiseks on vaja tagada kehtivate eeskirjade täitmine ja võtta sammsammulisi järelmeetmeid seoses Euroopa kodanikualgatusega „Lõpp puurajastule!“, keskendudes sektoritele, kus üleminek vabapidamisele on teostatav. Selleks tuleb kehtestada piisav üleminekuperiood ja näha ette rahaline toetus, mis võimaldab põllumajandustootjatel kohaneda. Arvestades vajalike investeeringute ulatust, tuleb üleminekuks vajalikku toetust maksta nii järgmisel kui ka ülejärgmisel rahastamisperioodil.

Kõrged heaolustandardid edendavad ressursitõhusust, näiteks aitavad need vähendada suremust, pikendada loomade tootlikku eluiga ja parandada söödaväärindust. Kodanike eetiliste tõekspidamistega arvestamiseks tuleb loobuda munakanade sektoris tavapärasest **ühapäevaste kukktibude** tapmisest, võttes kasutusele munasisese soomääramise tehnoloogia, mis on nüüd kättesaadav. See võimaldab tugevdada ELi munasektori mainet kvaliteetsete ja eetiliselt toodetud kaupade tootjana. Kuigi see tehnoloogia on olemas ja mõnes liikmesriigis kasutusele võetud, ei ole see väikestele ja keskmise suurusega haudejaamadele kogu ELis veel täielikult kättesaadav ja taskukohane. Seega on vaja pingutada, et osutatud tehnoloogia hinda alla tuua ja selle kasutuselevõttu laiendada.

²³ FAO: Greenhouse gas emissions from agrifood systems, Global, regional and country trends, 2000–2022.

Komisjonil on kavas esitada 2026. aasta lõpuks ettepanek **vaadata sihipäraselt läbi munakanade ja broilerite heaolu käsitlevad eeskirjad**, keskendudes puurispidamise järkjärgulisele lõpetamisele, põllumajandusettevõtete jaoks praktiliste heaolunäitajate väljatöötamisele, kukktibude süstemaatilise tapmisest loobumisele ja impordile samaväärsete nõuete kehtestamisele. Selleks et loobuda ühepäevaste kukktibude tapmisest, uurib komisjon võimalust ajakohastada munade märgistamise eeskirju, et tarbijaid, sealhulgas ka kolmandates riikides, põllumajandustootjate tehtud edusammudest paremini teavitada. 2027. aasta teises kvartalis on kavas esitada ettepanek **sigade heaolu** parandamiseks, võttes sulgude asemel kasutusele aedikud.

Viimastel aastatel on tõusnud esiplaanile arutelu elusloomade ekspordi üle kolmandatesse riikidesse, eelkõige koheseks tapmiseks. Uued ja korduvad loomataudide puhangud ELi liikmesriikides põhjustavad sageli – mõnikord põhjendamatuid – kaubandustõkkeid. Lisaks võivad loodusõnnetused ja sihtriikide ebapüsiv julgeolekuolukord muuta maantee- ja meretranspordi kavandamise keeruliseks. Samuti võivad need tekitada loomade heaoluga seotud probleeme. Seepärast vahetab komisjon tihedalt teavet asjaomaste sidusrühmade, kodanikuühiskonna ja sihtkohaks olevate kolmandate riikidega ning lähtudes saadud teabest kavandab komisjon edasisi samme, sealhulgas võimalikke alternatiive tapaloomade ekspordile ELi kolmandatesse riikidesse, säilitades samas Euroopa loomakasvatustootjate turupositsiooni.

ELi tootjatele seatud kõrged standardid peavad kehtima ka imporditud toodete suhtes ja ette tuleb näha piisavad jõustamisvahendid. ELi kodanikud eeldavad, et kõik ELi turul olevad tooted vastavad kõrgetele heaolustandarditele, samas kui kolmandates riikides võivad loomade heaolu nõuded olla madalamad. Loomade heaolu käsitlevate ELi eeskirjade ja ELi kaubanduslepingute ajakohastamine annab hea võimaluse **kehtestada imporditud toodetele samaväärsed loomade heaolunõuded**, võttes arvesse WTO standardeid.

Endiselt on üks prioriteete **otsida lahendusi loomakasvatusest tuleneva heite vähendamiseks**. Kuigi ELi põllumajandusloomade enteraalne metaaniheide moodustab üleilmsel tasandil väikese osa, on see ELi suurim põllumajandusheite allikas²⁴. Nende heitkoguste vähendamiseks on vaja teaduspõhist ja süsteemset lähenemisviisi, mis tugineb olemasolevatele headele tavadele ning mida toetavad innovatsioon ja tehnoloogia. Lisaks tuleb arvesse võtta, et igal loomakasvatusharul on eriomane kliimaga seotud välismõju ja võimalus seda vähendada.

Tõhus metaaniheite vähendamine eeldab selle heite täpset mõõtmist. Olemasolevad meetodid põllumajandusloomade põhjustatud heitkoguste hindamiseks ei kajasta täielikult heitkoguste muutumist sõltuvalt tootmismeetodist, tõust või söödakavast. Valitsustevahelise kliimamuutuste eksperdirühma 1. ja 2. määramistasandi meetodid võivad alahinnata põllumajandusettevõttes saavutatud edusammude ja geneetilise mitmekesisuse väärtust. Lisaks arutatakse praegu vajadust võtta arvesse asjaolu, et metaan on biogeenne heide ja osa lühikesest süsinikuringest. Vaja on täpsemaid lähenemisviise, et paremini kajastada tegelikke majandamistavasid ning tagada põllumajandusloomade kliimamõjude täpsem ja õiglasem hindamine. Seepärast on komisjonil kavas **töötada põllumajandusettevõtete jaoks välja ühtlustatud metoodika põllumajandusloomade**

²⁴ BOSCO, S., CHEN, M., BIELZA, M., MONTERO CASTAÑO, A., SCHIEVANO, A. et al., *Livestock Feeding and Sustainability: Mapping Environmental, Climate, and Productivity Outcomes*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/3398918> (veebis), JRC143817.

kasvuhoonegaaside heite arvutamiseks ning edendada seirevahendeid, mis võtavad paremini arvesse põllumajandusettevõttes rakendatud meetmeid ja ELi loomakasvatuse sektori vajadusi. Metoodika tugineb teatavates liikmesriikides seoses 3. taseme heitkogustega tehtud uuringutele,²⁵ et pidada heitkoguste üle täpsemat ja diferentseeritumat arvestust. Uuringute eesmärk on arendada tootmismeetodeid juhindudes turustamisstandarditest ja ELi lähenemisviisist taotleda tipptaset (vt punkt 3.5 allpool). Tulemused peaksid samuti aitama parandada liikmesriikide kasvuhoonegaaside heite riiklike inventuuride täpsust. Lisaks on EL valmis vahetama ülemaailmsete partneritega teavet mõõtmis- ja leevendustavade kohta kooskõlas oma üleilmse juhtrolliga metaaniheite vähendamisel ülemaailmse metaaniheite vähendamise lubaduse ja sellega seotud algatuste kaudu. Tihedas koostöös põllumajandustootjate esindajate ja toidu väärtusahela sidusrühmadega töötab komisjon **põllumajandustootjate jaoks välja vabatahtlikku põllumajandusettevõtte kestlikkuse kompassi**. See teaduspõhine raamistik võimaldab praktiliselt ja võrreldavalt hinnata kestlikkuse peamisi näitajaid erinevates põllumajandussüsteemides. Kompassi saab kasutada ka juhtimisvahendina, et suunata otsuseid, jälgida edusamme, anda läbipaistvalt aru aja jooksul saavutatud tulemustest ning osaleda toetuskavades või -lepingutes, millega premeeritakse heitkoguste tõendatud vähendamist, loomade heaolu parandamist ja ökosüsteemi teenuste osutamist. See võimaldab hinnata **tulemuslikkust kohapeal saavutatud tulemuste põhjal**, loobudes järk-järgult nõuetepõhisest lähenemisviisist. Lisaks hindab komisjon katselise sertifitseerimismetoodika põhjal võimalust, et ELi süsiniku eemaldamise ja süsinikupõllunduse määrase kohaldamisala hõlmaks ka loomakasvatusest tuleneva heite vähendamist.

Samuti tuleb arvesse võtta asjaolu, et toiduainete tootmine on oma olemuselt seotud looduslike bioloogiliste protsessidega, millega hoolimata kõrgete ELi standardite järgimisest kaasnevad **vältimatult endogeensed heited**, mida ei saa täielikult kõrvaldada ning mille osas tuleb teha kompromisse. Nõudlus on oluline ülemineku liikumapanev jõud, nagu on selgitatud valgurikaste kultuuride kavas, ning on oluline meeles pidada, et ELi tootmise vähenemine võib suurendada importi ja heitkoguseid ELi-välistes piirkondades.

Edasised edusammud kasvuhoonegaaside heite vähendamisel peavad põhinema tõhusatel poliitikameetmetel ja stiimulitel ning geneetilise täiustamise, innovatsiooni ja tehnoloogia potentsiaalil (sh söötmisstrateegiatel). Komisjon annab tulevase ÜPP raames **liikmesriikidele soovitusi** ja tutvustab neile **kõige tõhusamaid tavaid**. Vastavalt ELi 2020. aasta metaanistrateegiale võivad liikmesriigid oma strateegiate väljatöötamisel lähtuda konkreetsest olukorrast riigis, võttes arvesse investeeringuid tõhusust suurendavatesse meetmetesse, mis aitavad heidet vähendada (nt vähem metaani eraldavad tõud, täppissöötmine ja täiustatud sõnnikukäitlus, biogaas ja täiustatud töötlemistehnoloogiad, heidet vähendavad lahendused siseruumides toimuva põllumajandusliku tootmise puhul). Lisaks on tehnoloogilistel lahendustel suur potentsiaal, et vähendada 2040. aastaks kasvuhoonegaaside heidet vähemalt 16 %²⁶. Seepärast võib ÜPP ambitsioonikate meetmete ja stiimulite kombineerimine koos tehnoloogia arenguga ja innovatsiooniga aidata heitkoguseid märkimisväärselt vähendada ja toetada 2040. aasta kliimaeesmärgi saavutamist.

Liikmesriikidel on võimalus lisada **biogaasi ja biometaaniga seotud investeeringud** oma tulevastesse riikliku ja piirkondliku partnerluse kavadesse ja/või toetada neid muude

²⁵ Iiri veiseareture föderatsioon (ICBF): <https://www.icbf.com/methane/>.

²⁶ Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi hinnang, mis põhineb [2022. aasta põllumajanduse väljavaateid käsitlevas aruandes](#) kirjeldatud arvutustel ja stsenaariumidel.

riiklike programmide kaudu. Riigiabi raamistik pakub selliseks toetamiseks ka mitmesuguseid võimalusi. Biogaasirajatis võimaldab toota sõnnikust ja põllumajandusjäätikest taastuvenergiat ja tekkiv kääritussaadus sobib väetamiseks. Mõnel juhul saab veetustatud kääritussaadust kasutada põllumajandusloomade allapanuks. Toodetud energiat saab kasutada põllumajandusettevõttes või müüa, eelkõige ELi biometaanimehhanismi kaudu, luues seeläbi täiendava sissetuleku. Seega aitab biogaasirajatis suurendada põllumajanduslike majapidamiste vastupanuvõimet ja ärilist elujõulisust ning vähendada nende sõltuvust imporditud fossiilkütustest ja mineraalväetistest.

Loodusvarade kaitsmine reostuse eest ja mulla hea seisundi tagamine on loomakasvatuse pikaajalise tulevikustrategia olulised aspektid. Võttes arvesse loomakasvatustavade suurt mitmekesisust, on mõnel neist märkimisväärne negatiivne mõju keskkonnale (nt toitainete kadu, õhusaaste jne), eelkõige suure põllumajandusloomade arvuga piirkondades, samas kui mõned muud tavad, nagu ekstensiivne karjatamine ja mahepõllumajandus, aitavad kaasa looduse heaperemehelikule majandamisele ja säilitamisele. Seetõttu tuleb keskkonnaprobleemide käsitlemisel lähtuda kohalikust olukorrast ja teha koostööd põllumajandustootjatega.

Tulevane ÜPP annab võimaluse liikuda parema keskkonnatoime suunas.

Liikmesriigid peaksid edendama koostööd kogu väärtusahela ulatuses, eelkõige suure loomkoormusega piirkondades, et parandada sõnnikukäitlust ja toitainete majandamist, vähendada survet loodusvaradele, kasutades uusi sekkumisi, mida on kirjeldatud komisjoni ettepanekus ühise põllumajanduspoliitika kohta. Liikmesriikidel on olemas vahendid, et pakkuda karjatamispõhistele loomakasvatussüsteemidele paremat tuge lähtuvalt nende vajadustest. Samuti julgustatakse neid laiendama vahekultuuride, eri külvikordade ja alternatiivsete söödaallikate kasutamist, andma toetust sõnnikuhoidlate võimsuse suurendamiseks ning lihtsustama taastuvenergiasse, toitainete ringlussevõtu taristusse ja täppispõllumajandusse investeerimise menetlusi. Nende eesmärkide saavutamiseks on oluline jätkata mahepõllumajanduse toetamist.

Komisjon edendab koos loomakasvatuse töörühmaga teadmiste ja parimate tavade vahetamist, eesmärgiga luua 2027. aastaks **loomakasvatust käsitlev platvorm**, mis sisaldab kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu valdkonnas end **tõestanud lahenduste põhjalikku andmekogu**. Sellest andmekogust leiab infot tõhusate leevendusmeetmete ja edukate põllumajandusettevõttesiseste lähenemisviiside kohta, samuti teavet olemasolevate ÜPP vahendite ja toetusmehhanismide kohta, et hõlbustada nende kasutuselevõttu.

ELi põllumajandustootjad juba järgivad mitmesugustes õigusaktides sätestatud kõrgeid keskkonnastandardeid, millest mõnel on märkimisväärne mõju põllumajandustootjate tegevusele. **Osana laiemast nõuete lihtsustamise kavast hindab ja testib komisjon mõnda neist eeskirjadest.**

Peatselt avaldatakse hinnang **nitraadidirektiivi**²⁷ kohta. Aruande järeelmeetmena jätkab komisjon koostööd liikmesriikidega, selgitamaks välja parimad tavad ja eeskirjade lihtsustamise võimalused, et parandada toitainete majandamist põllumajandusettevõtte tasandil, kalendripõhiste põllumajandustavade rakendamist, arvepidamist ja väetiste

²⁷ Nõukogu 12. detsembri 1991. aasta direktiiv 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (EÜT L 375, 31.12.1991, lk 1–8 (ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT; ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/1991/676/oj>).

kasutamist väikestes põllumajandusettevõtetes. Eesmärk on optimeerida eeskirjade rakendamist, võtta arvesse tehnoloogilist survet ja kliimamuutusi ning minimeerida tarbetut koormust, tagades et meetmed on proportsionaalsed ja tõhusad ELi veekvaliteedi standardite saavutamisel. Komisjon annab liikmesriikidele nõu kuidas **direktiivi rakendamist lihtsustada, näiteks teatavate kestlike karjakasvatustavade puhul, ning teeb hindamisaruannete koostamisel koostööd nitraadikomiteega.**

Komisjon hindab ka linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi nõudeid ning lisab tulemused 2026. aasta lõpus esitatavasse aruandesse, mis on abiks tulevaste otsuste tegemisel. Ettepanekus **loamenetluste** kiirendamise kohta ja **ettepanekus võtta vastu määrus keskkonnamõju hindamise kiirendamise kohta** (2025/0391 (COD)) juba käsitletakse osaliselt mõningaid pikaajalisi nõudmisi kiirendada loamenetlust ja muuta see prognoositavamaks. Loamenetluste sihipärane lihtsustamine on oluline ka selliste õigusaktide läbivaatamisel, milles käsitletakse järkjärgulist loobumist puuridest ja sulgudest vastavalt munakanade ja seakasvatusektoris, ning see on põhjendatud, võttes arvesse, et kohandatud rajatistes peetavate loomade arv jääks samaks. **Keskkonnanäpunäidete ja põllumajanduse elujõulisuse üheaegse tagamise võti on innovatsioon.** Ajavahemikul 2016–2019 toodeti EL loomakasvatusektoris aastas üle 1,4 miljardi tonni sõnnikut. Kuigi sõnnikut seostatakse teatavates piirkondades lämmastikureostusega, võib see innovatsiooni toel pakkuda ka võimalusi. Komisjon uurib võimalust laiendada sõnnikust saadud taaskasutatavat lämmastikku käsitlevat õigusakti, et hõlmata sõnnikul põhinevad teatavat liiki vedelad kääritussaadused ja kehtestada asjakohased keskkonnakaitsemeetmed, ning esitab esimese esialgse hinnangu 2026. aasta kolmandas kvartalis. Samuti võib biojäätmekäitlussaaduse kasutamine väetisena või muude bioressursipõhiste väetiste tootmiseks vähendada põllumajandusloomade pidamise negatiivset välismõju, võimaldada süsinikurikaste bioväetiste paremat jaotamist, vähendada sõltuvust mineraalväetistest ning tugevdada ELi sööda- ja toidutootmise sõltumatust, aidates samal ajal kaasa liidusisesele energiatootmisele (biometaan). Komisjon töötab selle nimel, et **hõlbustada loomsete kõrvalsaaduste kasutamist**, tagades siiski loomatervise ning toidu- ja söödaohutuse nõuete järgimise, ning vaatab läbi võimalikud regulatiivsed kitsaskohad.

Põhieesmärk on parem ruumiline tasakaalustamine ja toitainete ülekandumise võimaldamine ülejäägiga piirkondadest puudujäägiga piirkondadesse, et optimeerida kasutamist ja vähendada kohalikku keskkonnasurvet. Sellele tuginedes **töötab komisjon koos loomakasvatuse töörühmaga välja spetsiaalse tegevuskava**, et toetada meetmete rakendamist, tugevdada logistikat, vähendada keskkonnasurvet, rakendada õigusraamistikku sidusamal viisil, tagada regulatiivne sidusus ja võimaldada toitainete tõhusamat ja kestlikumat ringlust kogu ELis.

3.4. Euroopa territoriaalset mitmekesisust arvestav loomakasvatusektor

Euroopa territoriaalne mitmekesisus eeldab mitmekesiselisi loomakasvatussüsteeme, mis arvestavad Euroopa piirkondade eripäradega.

Paljudes piirkondades on loomakasvatusel oluline roll, et säilitada maakohtades majandustegevust ja toetada tööhõivet. Mõnes piirkonnas on see tihti ainus majanduslik võimalus. Sektor on eriti oluline vähem soodsates piirkondades, nagu mägipiirkonnad, põhjapoolsed piirkonnad, rohumaadega alad ning muud keskmise suurusega ja äärealad, kus taimekasvatus võib olla keeruline või vähem kasumlik. Loomade karjatamine aitab säilitada traditsioonilisi maastikke, vältida võsastumist, piirata metsa- ja maastikupõlengute ohtu ning toetada elurikkuse säilimist, hoides mitmekesiselisi

elupaiku²⁸. Loomapidamise toel püsib maapiirkondade elanikkond ja väheneb maa kasutamata jätmise oht, mis võib põhjustada keskkonnaseisundi halvenemist ja traditsiooniliste maastike kadumist. Uuenduslikud ärimudelid võivad pakkuda tõhusaid lahendusi praegustele probleemidele, tõstes nendel territooriumidel loomakasvatuse taas kesksse kohale.

Loomakasvatuse vähenemine on tihedalt seotud maa kasutamata jätmisega paljudes Euroopa piirkondades. Teadusuuringute Ühiskeskuse hinnangul²⁹ võidakse 2030. aastaks kasutusest jätta ligikaudu 11 % ELi põllumajandusmaast, samas kui peaaegu veerand (1,38 miljonit hektarit) kogu ELi kasutamata jäetud põllumajandusmaast asub tõenäoliselt mägipiirkondades. Sellel on ka märkimisväärsed demograafilised tagajärjed. Neid väljakutseid tuleks käsitleda järjepidevalt ja integreeritult, sealhulgas tulevaste demograafiameetmete raames. Maapiirkondadel on suur potentsiaal saada Euroopa **vastupanuvõime, kestliku majanduskasvu ja valmisoleku liikumapanevaks jõuks**. Majanduslikult atraktiivsete ja elamisväärsete maapiirkondade loomine aitab inimesi maapiirkondades hoida ja sinna meelitada, aidates seeläbi kaasa nende piirkondade pikaajalisele elujõulisusele.

Võimalus muuta maapiirkondade haavatavus käegakatsutavaks pikaajaliseks sissetulekuallikaks on suurem kui kunagi varem. Kasutades integreeritud planeerimisvahendina riiklikku reformikava, alustab EL kooskõlastatumat ja integreeritumat planeerimist, et toetada kestlikku majanduskasvu.

Eesmärgi saavutamiseks koostab komisjon koos liikmesriikidega kava, et leida lahendus **põllumajanduslikust tootmisest loobumise ohus olevate alade ja maapiirkondade** konkreetsetele vajadustele, võttes arvesse Venemaa, Valgevene ja Ukrainaga piirneva idapoolse piiriala olukorda. Eesmärk on **taastada kestlik loomakasvatus** seal, kuhu see looduslikult kuulub ja kus see on keskkonnaalaselt, sotsiaalselt ja majanduslikult kasulik, tagades samas konkurentsivõimelisemate piirkondade ja kogukondade hea toimetuleku. Selline samm võiks olla atraktiivne kõikide osaliste jaoks, kes panustavad tõhusa **väärtusahela kinnistamisele maakogukondades**, alates põllumajandustootjatest kuni tarbijateni (tapamajade töötajad, käsitöõndus ja kohalikud turud).

Tulevane **Euroopa maaomandi vaatluskeskus**³⁰ aitab sellele protsessile kaasa, kogudes teavet ja pakkudes infot parimate tavade kohta, et leida lahendus maa kasutamata jätmise probleemile. Lisaks koostab vaatluskeskus maakasutuse muutuste ja maa säästva majandamise analüüse.

Tulevase ÜPP raames on liikmesriikide käsutuses palju vahendeid, et suunata toetused haavatavatele loomakasvatuspriirkondadele. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus ja looduslikust eripärast tingitud piirangutega alade toetamine peaks keskenduma sektoritele ja piirkondadele, kus neid kõige rohkem vajatakse. Üks peamisi ülesandeid on meelitada starditoetuse, sotsiaalse innovatsiooni, ettevõtluse ja investeeringute, põllumajandusmaale juurdepääsu meetmete, sissetulekutoetuste ja stiimulite abil **põllumajandustootjate noort põlvkonda** piirkondadesse, kus loomapidamine on tekitanud sotsiaalse lõhe. Siiski ei võimalda ÜPP meetmed üksi seda olukorda muuta.

²⁸ [Extensive livestock systems and nature in Europe | Trükkisid |Euroopa Keskkonnaamet](#), 07/2026. EEA ülevaates märgitakse, et kolmandik elupaikade direktiivi I lisa elupaikadest sõltub ekstensiivsest karjatamisest.

²⁹ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC113718>.

³⁰ „Põllumajanduse põlvkonnavahtuse strateegia“, COM(2025) 872 final.

Kohalikul tasandil integreeritud loomakasvatuse väärtusahelate arendamine nõuab koordineeritud investeeringuid taristusse, töötlemisrajatistesse, digitaliseerimisse ja turustruktuuridesse ning sotsiaal- ja tööpoliitika toetamist. Samuti tuleb vajaduse korral osutada praktilist toetust, et aidata põllumajandustootjatel tulla toime metsloomade põhjustatud survega.

Üks võimalus, mis võiks elavdada kohalikku majandust ja samal ajal parandada loomade heaolu, on investeeringud liikuvatesse ja vähese võimsusega tapamajadesse äärealadel. Komisjon eraldab koostöös loomakasvatuse töörühmaga sihtvahendid **tapamajade tegevuskava väljatöötamiseks, uurides, kuidas edendada tapamajade (paiksete või liikuvate) teenuste kättesaadavust maapiirkondades**, tuginedes juba rahastatud projektidele³¹ ja võttes arvesse loomade heaoluga seotud aspekte.

Näide: Paindlik kohalik töötlemisvõrk, mis hõlmab liikuvaid, väikese tootmisvõimsusega tapamajasid (maapiirkondade väärtusahela vastupanuvõime mudel). Hõredalt asustatud piirkondades või mägiapiirkondades toetavad liikmesriigid hübriidtöötlemissüsteemi, kus väikesed alalised rajatised on seotud liikuvate tapamajadega.

- Logistika ja töögraafiku haldamiseks luuakse piirkondlik loomakasvatuse ühistu, mis koondab põllumajandustootjate ressursse.
- Liikmesriik kaasrahastab mobiilseid tapamaju, mis liiguvad põllumajandusettevõtete või määratud kogumispunktide vahel, järgides samas loomatervise ja toiduohutuse standardeid.
- Õigusaktide, sealhulgas registreerimist ja tunnustamist käsitlevate õigusaktide lihtsustamine ja optimeerimine ELi ja riiklikul tasandil.
- Võrgustikku kaasatakse väiksemad rajatised, kus liha lõigatakse ja pakendatakse, ja külmhooned, mis asuvad väikelinnades ja mida ajakohastatakse ELi toetusel.
- Selleks et tugevdada toote identiteeti ja väärtust ning tagada vastavus ELi tipptasemele, on rajatiste võrgustik hõlmatud kvaliteedisertifitseerimiskavaga.
- Marsruutide optimeerimiseks, loomade heaolu nõuete täitmiseks ja ooteaja lühendamiseks on kavas võtta kasutusele digivahendid (broneerimisplatvormid, jälgitavussüsteemid). Kuna loomade tapmine toimub enamasti kohapeal, paraneb loomade heaolu, sest jääb ära loomade kaugvedu.

Tänapäevane digitaristu on väga oluline nii maapiirkondade atraktiivsuse parandamiseks kui ka loomakasvatuse sektori sissetulekute suurendamiseks maapiirkondades. Liikmesriigid peaksid kiirendama investeeringuid kiire lairibaühenduse, 5G-ühenduse ja satelliitühenduse väljaehitamiseks ja võrguvälise ühenduvuse tagamiseks, et võimaldada arukate põllumajandustehnoloogiate ja loomakasvatuse kaugjuhtimissüsteemide kasutuselevõttu ning luua juurdepääs internetipõhistele teenustele.

³¹ Näited EAFRDst rahastatud projektidest innovatsiooni ja loomade heaolu parandamiseks Saksamaal: [TadeLoS - Onfarm Slaughtering of Cattle without Stress](#) | Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika võrgustik ja [Fully mobile slaughter unit in Thuringia](#) | Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika võrgustik. Vt ka programmi „Horisont 2020“ raames rahastatud projekt, mille eesmärk oli mobiilse tapamaja kasutamine Prantsusmaal: [Practical case: Mobile Slaughter Unit](#) | Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika võrgustik.

Sotsiaalne vastupanuvõime on samuti kriitilise tähtsusega. ELi loomakasvatajate heaolu ja vaimset tervist ei mõjuta mitte ainult surve sissetulekutele, vaid ka rasked töötingimused, pikad tööpäevad ja sotsiaalne eraldatus, eelkõige äärepoolsemates maapiirkondades. Seetõttu on oluline luua juurdepääs asendusteenustele, kuna see võimaldab põllumajandustootjatel võtta haiguse või perekondlike kohustuste korral puhkust ning aitab vähendada stressi ja läbipõlemist. Asjakohaselt tuleks käsitleda ka soospetsiifilisi vajadusi ja erinevusi. Teine oluline sotsiaalne tegur on oskuste arendamine. Selleks et säilitada oma toimepidevus ning kohaneda muutuvate valdkondlike ja turunõudmistega, osalevad põllumajandustootjad üha enam koolitustel, mis käsitlevad loomade heaolu, keskkonnatavasid, digivahendite kasutamist ja ärijuhtimist. Sellega seoses on otsustava tähtsusega nõustamisteenuste ja maaelu arengu poliitika roll.

Piirkondlikud söödaressursid suurendavad vastupanuvõimet, kestlikkust ja strateegilist autonoomiat, vähendades samal ajal sõltuvust impordist. Rohumaade, kõrvalsaaduste ja ELis kasvatatud valgurikaste taimede integreerimine võimaldab vähendada heitkoguseid, toetab maapiirkondade majandust ja on kooskõlas ringbiomajanduse eesmärkidega. Need on komisjoni ELi valgusüsteemi vastupanuvõime, strateegilise autonoomia ja kestlikkuse kava peamised tegurid.

3.5. Loomakasvatuse tipptase

Kvaliteet on Euroopa strateegiline vara. Arvestades ühiskonna kasvavaid ootusi, üleilmset konkurentsi ja teatavate piirkondade haavatavust, peab Euroopa Liit hoidma ja laiendama oma eesmärki saavutada loomakasvatuses tipptase.

ELi loomakasvatuse sektori tulevik ei sõltu mitte ainult sellest, kas suudetakse tagada konkurentsivõime ja vastupidavus, vaid ka võimekusest **muuta Euroopa tootmismudel nähtavaks, usaldusväärseks ja majanduslikult tasuvaks.** See eeldab sellise loomakasvatuse mudeli järgimist, mis ei põhine madalaimatel kuludel, vaid väärtuse loomisel heade tavade, kvaliteedi, kestlikkuse, eetika ja vastutuse kaudu.

Tipptaset tuleb mõista laialt, see ei puuduta ainult niši- või kvaliteettooteid. See peaks järkjärgult hõlmama kõiki loomakasvatuse väärtusahelaid ja kõiki tootmismudeleid. Igal loomakasvatuse ettevõttel peaks olema võimalus tegutseda parimal võimalikul viisil ja pidevalt areneda ning leida pingutuste eest tunnustust turul ja avalikus poliitikas.

Koos loomakasvatuse töörühmaga tahab komisjon töötada välja **ambitsioonika kava tipptaseme saavutamiseks loomakasvatuses.** See peaks võimaldama liidul selgemalt väljendada seda, mis eristab Euroopa loomakasvatust nii siseturul kui ka üleilmses konkurentsis.

Esimene prioriteet on parandada tipptaseme tunnustamist ja väärtustamist turul. Põllumajandustootjad saavad järgida kõrgeid standardeid ainult siis, kui need on majanduslikult tasuvad. Oluline on suurem läbipaistvus kogu toiduahelas, sealhulgas selgem teave ja märgistus. Komisjon aitab tarbijatel teha teadlikke valikuid ja tunnustab ELi loomakasvatussaaduste väärtust.

Oluline on **ELi päritolu selgem määratlemine.** Komisjon kavatseb turustamisstandardite kaudu järkjärgult tugevdada ELi päritolu rolli põllumajandusloomade turustamisel, uurides võimalust laiendada õiguslikku alust ühise turukorralduse raames. Kõigepealt võtab komisjon vaatluse alla **kodulinnuliha eeskirjad**, et tõhustada päritolust teavitamist ja teha järeldusi teiste sektorite jaoks.

Komisjon töötab selle nimel, et väärtustada ELi loomakasvatuse kõrgemaid standardeid ja eriomadusi ühise turukorralduse raames vabalt kasutatavate vabatahtlike märgete abil. See võimaldaks kasutada vabatahtlikkuse alusel selgelt tuvastatavat märget „**Euroopa tipptase**“, mis on õiguslikult määratletud ning millega antakse usaldusväärset ja ühetaoliselt teada toote konkreetsetest omadustest. Komisjon lähtub sellistest kriteeriumitest nagu vähese süsinikuheitega tootmine, keskkonnasõbralikud tavad, kohaliku sööda kasutamine, kasvatamine ja tapmine ning loomade heaolu kõrgete standardite järgimine. Neid vabatahtlikke märkeid võiks kasutada selleks, et näidata vastavust kestlikkusnõuetele, mida nõuavad riiklikud või Euroopa fondid investeerimistaotluste puhul, ja võimaldades põllumajandustootjatel pääseda juurde rahastamisvõimalustele ilma, et peaks korduvalt samu tõendeid esitama (ühekordsuse põhimõte).

Komisjon arutab ka seda, kuidas loomakasvatuse kvaliteedi, **sealhulgas liha kvaliteedi** väärtustamist olemasolevate vahenditega paremini toetada. Praegune liidu rümpade klassifitseerimise raamistik põhineb peamiselt kvantitatiivsetel kriteeriumitel. Kuigi see tagab ühetaolise määratluse ja hindade läbipaistvuse, ei kajasta raamistik kõiki tarbijate ja turu väärindamise seisukohast olulisi kvaliteediomadusi. Komisjon hindab, kas märgistussüsteemi saaks vabatahtlikkuse alusel laiendada, et võtta arvesse teatavaid kvalitatiivseid omadusi (organoleptilised omadused, tootmismeetod), ning kasutada vabatahtlikke märkeid, et tõsta esile eristumist, luua väärtust ja tunnustada kvaliteeti.

Teise prioriteedina suurendab komisjon territoriaalselt integreeritud loomakasvatussüsteemide nähtavust. Komisjon kasutab **ELi müügiedenduspoliitikat**, et tõsta nii sise- kui ka välisturgudel esile ELi loomakasvatustoodete kvaliteeti ja kestlikkust, kõrgete heaolustandardite järgimist (eelkõige puurivaba loomapidamist ja munatootmist ilma kukktibude tapmiseta) ning toodete piirkondlikku päritolu. Maapiirkondadega tihedalt seotud süsteeme on kavas rohkem toetada, teavitades paremini toodete lisaväärtusest ja tugevdades nende kuvandit, kui see on põhjendatud.

Selleks et maksimeerida turutulu, julgustatakse sidusrühmi ja liikmesriike tegema koostööd eelkõige järgmistes valdkondades: **territoriaalse tootemargi kujundamine**, et siduda loomakasvatussaadused konkreetse piirkonna või tõu ajaloolise identiteedi ja looduslike omadustega; põllumajandusturism ja mitmekesistamise algatused; maastike kollektiivne majandamine, et kaitsta elurikkust ja majandada maastikke loomapidamisel põhinevates ökosüsteemides.

Nende jõupingutuste ulatuslikumaks toetamiseks võib **ELi põllumajanduse edendamise poliitikaga ette näha sihitatud müügiedenduskava**, mis keskendub territoriaalselt integreeritud loomakasvatusele, et kiirendada toodete turulejõudmist.

Kolmas prioriteet tugineb ELi olemasolevale kvaliteedipoliitikale, eelkõige geograafilistele tähistele ja mahepõllumajanduslikule tootmisele. Komisjoni jaoks on oluline kaitsta jätkuvalt nende kasutuselevõttu, edendamist ja kaitset. Nende raamistike tugevdamiseks vaatab komisjon läbi mahepõllumajanduse ja geograafiliste tähiste tegevuskavad.

4. JÄRELDUSED

Üha keerukamas maailmamajanduses on liidu eesmärk muuta vastupanuvõime, konkurentsivõime, kestlikkuse, territoriaalsuse ja tipptaseme eesmärgid Euroopa loomakasvatusektoris üksteist vastastikku toetavaks.

ELi loomakasvatustrateegias esitatakse sidus visioon loomakasvatusektori tuleviku kohta. Komisjon edendab loomakasvatuse positiivset ja tasakaalustatud kuvandit, tunnistades nii selle probleeme, sealhulgas keskkonna- ja kliimajalajälge, kui ka sektori panust toiduga varustamisse, tööhõivesse, territoriaalsesse ühtekuuluvusse ning elurikkuse ja kultuurilise väärtuse säilimisse.

Vastupanuvõimet tugevdatakse koordineeritud jõupingutustega, et võidelda kliimamuutuste vastu, tugevdada bioturvalisust, tulla toime sotsiaalsete probleemidega ning suurendada turu ja tarneahelate stabiilsust.

Konkurentsivõime suurendamiseks otsitakse lahendusi rahastamispuudujäägi likvideerimiseks ja loomapidamise olukorra parandamiseks teatavates piirkondades, edendades innovatsiooni, digiüleminekut ja oskuste omandamist ning tagades õiglased kaubandustingimused.

Kestlikkuse saavutamiseks vähendatakse keskkonnajalajälge, toetatakse elurikkust ning edendatakse ringluspõhiseid ja loomade heaolule suunatud põllumajandussüsteeme, mis toetavad maapiirkondade elujõulisust.

Territoriaalsus tunnustab Euroopa mitmekesiseid maastikke ja kohalikke tingimusi, võimestades põllumajandustootjate uusi põlvkondi ja tugevdades piirkondlikku majandust.

Üheskoos loovad need komisjoni, liikmesriikide ja sidusrühmade koordineeritud jõupingutused tugeva **tipptaseme** raamistiku, mis toetab loomakasvatusektori õitsengut üleilmse konkurentsi tingimustes.

Komisjon jälgib koos loomakasvatuse töörühmaga edusamme ja annab nende kohta aru. Osaledes aktiivselt nendes strateegilistes algatustes saab sektor loota kestlikule, õiglasele ja jõukale tulevikule.